

Biblioteka „Agora”

knjiga 168

Naslov originala:
Mariana Enríquez
LOS PELIGROS DE FUMAR EN LA CAMA

Knjiga je štampana uz pomoć Programa za podršku prevođenju
„SUR” Ministarstva inostranih poslova,
spoljne trgovine i verskih pitanja Republike Argentine.

Work published within the framework of
„Sur” Translation Support Program of
the Ministry of Foreign Affairs, International Trade
and Worship of the Argentine Republic.

Copyright © Mariana Enríquez, 2009

Copyright © 2024, za srpski jezik, za Srbiju i Crnu Goru, AGORA
Copyright © 2024, za prevod na srpski jezik Ana Marković

Ova publikacija se u celini ili u delovima ne sme umnožavati,
preštamovati ili prenositi u bilo kojoj formi ili bilo kojim sredstvom
bez dozvole autora ili izdavača, niti može biti na bilo koji drugi način ili
bilo kojim drugim sredstvima distribuirana ili umnožavana bez
odobrenja izdavača. Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju
autor i izdavač po odredbama zakona o autorskim pravima.

MARIJANA ENRIKES

OPASNOSTI
PUŠENJA
U KREVETU

priče

Prevela sa španskog

Ana Marković

Polu i Četvinu, našem mačetu

*Stay here while I get a curse
To give him a goat head
Make him watch me take his place
Night has brought him something worse*

VIL OLDAM,
“A Sucker’s Evening”

Ekshumacija anđelčice

Moja baka nije volela kišu i pre nego što bi kanule prve kapi, dok se nebo smrkavalo, izlazila je u zadnje dvorište s flašama u ruci i zakopavala ih do pola, s čitavim grlom pod zemljom. Ja sam išla za njom i zapitkivala je bako zašto ne voliš kišu zašto ne voliš. Ali uzalud, ona je izvrđavala odgovor, s lopaticom u ruci, nabirajući nos da pomiriše vlagu u vazduhu. Ako bi najzad počela kiša, bilo sitna ili olujna, zatvarala je vrata i prozore i pojačavala zvuk na televizoru sve dok ne bi zaglušila šum kapi i vetra – kuća je imala limeni krov; a ako bi se provala oblaka poklopila s njenom omiljenom serijom, *Borba*, nije bilo tog ko bi joj iščupao reč iz usta pošto je bila beznadežno zaljubljena u Vika Moroua.

Ja sam obožavala kišu zato što je omekšavala suhu zemlju i dopuštala mi da se prepustim svojoj opsednutosti kopanjem. Koliko jama! Koristila sam istu lopaticu kao baka, malecnu, nalik onoj koju bi koristilo dete da se igra na plaži, ali od metala i drveta, ne od plastike. Zemlja u dvorištu je skrivala komadiće flaša od zelenog stakla, s tako glatkim ivicama da se više nisi mogao poseći na njih; nežno kamenje koje je nalikovalo oblucima ili kamenčićima s plaže – šta li je tražilo iza moje kuće? Mora da ih je neko zakopao tu. Jednom sam pronašla jajoliki kamen, veličine i boje bubašvabe, ali bez nožica i antena. S jedne strane je bio gladak, s druge su bili useci koji su jasno iscrtavali nasmejano lice. Pokazala sam ga tati, van sebe od uzbuđenja pošto sam verovala da sam se našla pred nekom relikvijom, a on mi je rekao kako te linije slučajno izgledaju kao lice. Tata se nikada nije ničim ushićivao. Takođe sam pronašla crne kockice, s već gotovo nevidljivim belim tačkama. Pronašla sam ostatke mlečnog stakla u tirkiznoj i jabuka zelenoj boji. Baka

se setila da je to staklo nekada bilo na jednim starim vratima. Takođe sam se igrala s glistama i sekla ih na malecne delove. Nije me zabavljalo da vidim rasparčano telo kako se malo grči pre nego što napokon produži dalje. Činilo mi se da ako dobro iseckam glistu, kao luk, tako da joj prstenovi ostanu sasvim odvojeni, neće moći da se regeneriše. Nikad nisam volela životinjice.

Kosti sam pronašla nakon jedne oluje koja je pretvorila kvadrat zemlje iza kuće u blatnjavu baru. Sačuvala sam ih u kofi koju sam koristila kako bih odnela svoja blaga do česme u dvorištu, gde sam ih prala. Pokazala sam ih tati. Rekao je da su to pileće kosti, ili možda goveđe, ili kosti nekog uginulog kućnog ljubimca kojeg su verovatno odavno sahranili. Nekog psa ili mačke. Bio je uveren da je reč o pilićima pošto je ranije, iza kuće, kada je on bio mali, baka imala kokošinjac.

To se činilo kao moguće objašnjenje sve dok baka nije saznala za koščice i počela da čupa kosu i glasno zapomaže „anđelčica anđelčica”. Ali galama je ubrzo utihnula pod tatinim pogledom: on je uvažavao bakina „sujeverja” (tako ih je zvao) dokle god nije preterivala. Ona je dobro poznavala njegov prekorni izraz lica, tako da se umirila na silu. Zatražila mi je koščice i ja sam joj ih dala. Zatim mi je naredila da odem u svoju sobu da spavam. Ja sam se malo naljutila jer nisam razumela zašto sam kažnjena.

Ali malo kasnije, te iste večeri, pozvala me je i sve mi ispričala. Bila je to njena sestra, deseto ili jedanaesto dete po redu, u to doba deci nisu posvećivali toliku pažnju. Umrla je nekoliko meseci nakon rođenja, patila je od groznica i dijareje. Pošto je umrla prerano, kao nevina anđelčica, postavili su je da sedi na stolu ukrašenom cvećem, uvijena u ružičastu krpu i oslonjena na veliki jastuk. Napravili su joj kartonska krila kako bi se što pre uspela na nebo, ali joj nisu napunili usta crvenim laticama cveća pošto je njenu majku, moju prababu, to užasavalo, ličilo joj je na krv. Pevalo se i plesalo cele noći, i čak su morali da izbace jednog pijanog

strica i ožive moju prababu, koja se onesvestila od plakanja i vrućine. Indijanska narikača pevala je Trisvete pesme, a kao platu je dobila samo nekoliko empanada.

„Je l' to bilo ovde, bako?”

„Ne, u Salavini, u Santjagu. Uh, kako je bilo vruće!”

„Onda ovo nisu bebine kosti, ako je umrla tamo.”

„Jesu. Ja sam ih donela kada smo došli ovde. Nisam želela da je ostavim pošto je plakala svake večeri, sirotica. Ako je plakala s nama blizu nje, u kući, koliko bi tek plakala da je ostala sama, napuštena! Tako da sam je donela sa sobom. Do tad su od nje ostale samo koščice, stavila sam je u vreću i sahranila je ovde iza kuće. Ni tvoj deda to nije znao. Ni tvoja prababa, niko. Jer ja sam bila jedina koja ju je čula kako plače. Tvoj pradeda takođe, ali on se pravio blesav.

„A plače li beba i ovde?”

„Samo kada pada kiša.”

Posle sam pitala tatu da li je priča o umrloj bebi anđelčici tačna, a on je rekao kako je baka već dosta stara i priča koješta. Nije izgledao vrlo uveren u to, ili mu je možda taj razgovor bio neprijatan. Zatim je baka umrla, kuća je prodata, ja sam otišla da živim sama bez muža i dece, tata je ostao u jednom stanu u Balvaneri, i potpuno sam zaboravila na anđelčicu.

Sve dok se nije pojavila pokraj mog kreveta, u mom stanu, deset godina kasnije, uplakana, jedne olujne noći.

Anđelčica ne izgleda kao duh. Ne lebdi u vazduhu, nije bleđa, ne nosi belu haljinu. Napola je istrulela i ne govori. Kada se prvi put pojavila, pomislila sam da sanjam i pokušala sam da se probudim iz košmara; nije mi uspelo i počela sam da shvatam da je stvarna, tako da sam vrisnula i briznula u plač i pokrila se čaršavima, čvrsto sklopljenih očiju i ruku preko ušiju da je ne čujem, jer u tom trenutku nisam znala da je nêma. Ali kada sam najzad izašla odozdo, nekoliko sati kasnije, anđelčica je i dalje bila tu, s ostacima

starog ćebeta ogrnutim preko ramena poput ponča. Pokazivala je prstom napolje, ka prozoru i ka ulici, pa sam tako shvatila da je već dan. Bilo je čudno videti mrtvacu preko dana. Pitala sam je šta želi, ali umesto odgovora nastavila je da upire prstom kao u filmu strave i užasa.

Ustala sam i jurnula ka kuhinji, da potražim rukavice koje sam koristila za pranje sudova. Anđelčica je pošla za mnom. Bio je to samo prvi pokazatelj njene zahtevne ličnosti. Nije me uplašila. S navučenim rukavicama uhvatila sam je za njenu malu šiju i stisnula. Nije baš smisleno pokušati zadaviti mrtvacu, ali ne može se biti očajan i razuman u isto vreme. Nisam je čak ni nagnala na kašalj, samo sam ostala s delićima natrulog mesa među prstima u rukavicama, a njoj je ostao ogoljen dušnik.

Do tog trenutka, nisam znala da je reč o Anđelčici, bakinoj sestri. I dalje sam zatvarala oči, iz sve snage, nadajući se da će ona nestati ili da ću se ja probuditi. Kako mi to nije uspevalo, napravila sam krug oko nje i videla kako joj na leđima vise, na žučkastim ostacima onoga što sada znam da je nekada bio ružičasti pokrov, dva vrlo jednostavna kartonska krilca s nalepljenim kokošnjim perjem. Za tolike godine trebalo je da nestanu, pomislila sam, a zatim sam se pomalo histerično nasmejala i rekla sebi kako imam mrtvu bebú u kuhinji, kako je to moja baba tetka, koja pride ume da hoda, iako, sudeći po njenoj veličini, verovatno nije živela duže od tri meseca. Nema sumnje da sam morala da prestanem da razmišljam o tome šta je moguće a šta nije.

Pitala sam je da li je ona moja baba tetka Anđelčica – kako nisu imali vremena da prijave njeno lično ime kod matičara, bila su to druga vremena, uvek su je zvali tim opštim imenom; tako sam otkrila da ona ne govori ali odgovara mrđanjem glave. Znači baka mi je rekla istinu, pomislila sam, one kosti što sam ih iskopala kao mala nisu bile kokoške, bile su to kosti njene sestre.

Šta je Anđelčica želela bilo je nedokučivo, pošto nije radila ništa osim što je klimala glavom potvrdno i odrečno. Ali nešto jeste želela i to vrlo hitno, jer ne samo da je i dalje upirala prstom, nego me nije ostavljala na miru. Pratila me je po celoj kući. Čekala me je iza zavese na kadi dok sam se tuširala; sedela je na bideu dok sam piškila ili kakila; stajala je pored frižidera dok sam prala sudove i sedela na rubu stolice dok sam radila na kompjuteru.

Nastavila sam da živim normalno tokom prve nedelje. Pomisljela sam kako sam dostigla vrhunac stresa te zato haluciniram i kako će s vremenom sve to proći. Uzela sam nekoliko slobodnih dana na poslu, popila tablete za spavanje. Anđelčica je i dalje bila tu, čekala je pored kreveta da se probudim. Posetili su me neki prijatelji. U početku nisam želela da odgovaram na poruke ni da im otvorim vrata, ali kako ih ne bih još više brinula, pristala sam da ih vidim i pozvala se na mentalnu iscrpljenost. Oni su imali razumevanja, radila si kao crnac, govorili su mi. Prvi put kada me je posetila moja prijateljica Marina, zatvorila sam anđelčicu u plakar, ali ona je, na moj užas i nezadovoljstvo, pobjegla i sela na rukohvat kauča, s onim svojim rugobnim natrulim zelenosivim licem. Marina to nije ni primetila.

Malo nakon toga izvela sam anđelčicu na ulicu. Ništa. Osim onog gospodina koji je bacio kratak pogled na nju, a zatim se osvrnuo i ponovo ju je pogledao a lice mu se izobličilo, biće da mu je pao pritisak; ili gospođe koja je smesta počela da trči, tako da ju je zamalo udarila 45-ica u ulici Ćakabuko. Mora da su je neki ljudi videli, tako mi se činilo, sigurno ne mnogi. Kako im ne bi bilo nelagodno, kada smo izlazile zajedno – tačnije, kada me je ona pratila a ja nisam imala izbora nego da joj dopustim da me prati – nosila sam je u nekoj vrsti ranca (ružno je videti je kako hoda, tako je majušna, neprirodno je). Takođe sam joj kupila malo skuplji zavoj za lice, od onih koji se koriste da se prekriju ožiljci od opekotina. Ka-

da je ljudi sada vide, osećaju gađenje ali takođe šok i sažaljenje. Vide veoma bolesnu ili veoma povređenu bebu, ne više mrtvu bebu.

Kad bi tata mogao da me vidi, razmišljala sam, on koji se uvek žalio kako će umreti bez unukâ (i zaista je umro bez unukâ, razočarala sam ga u tome i u mnogim drugim stvarima). Kupila sam joj igračke kako bi se zabavila, plastične lutke i kocke i cucle da grize, ali kao da joj se ništa nije posebno dopadalo, nastavila je da upire onim svojim prokletim prstom ka jugu – to sam zapazila, uvek ka jugu – ujutru, popodne i uveče. Ja sam joj govorila i postavljala joj pitanja, ali ona nije mogla da se dobro izrazi.

Sve dok se jednog jutra nije pojavila s fotografijom moje kuće iz detinjstva, kuće u kojoj sam pronašla njene koščice u zadnjem dvorištu. Izvadila ju je iz kutije u kojoj ih čuvam: koja gadost, ostavila je sve druge fotografije umazane trulom kožom koja se ljuštila s nje, vlažne i ulepljene. Sada je pokazivala prstom na kuću, vrlo uporno. Želiš li da ideš tamo, pitala sam je, i rekla mi je da želi. Objasnila sam joj da kuća više nije naša, da smo je prodali, a ona mi je opet rekla da želi.

Ponela sam je u rancu s maskom na licu i uhvatile smo 15-icu do Aveljanede. Ona ne gleda kroz prozor kada putuje, takođe ne gleda ljude niti je bilo šta zabavlja, pridaje jednak značaj spolnjem svetu kao i igračkama. Nosila sam je u naručju kako bi joj bilo udobno, premda ne znam da li je moguće da joj bude neudobno ni da li taj pojam uopšte nešto znači za nju; nemam nikakvu predstavu o tome šta oseća. Jedino znam da nije zla i da sam je se u početku bojala, ali već neko vreme više ne.

Stigle smo u moju nekadašnju kuću oko četiri popodne. Kao i uvek kad je leto, osećao se teški vonj Rijaćuela i nafte na Aveniji Mítre, pomešan sa smradom đubreta. Prešle smo trg peške, zatim smo prošle pored bolnice Itois gde je preminula moja baka i najzad smo zaobišle stadion Rasinga. Iza stadiona se nalazila moja stara kuća, udaljena dva bloka. Ali sada kada sam bila pred vrati-

ma, šta mi je bilo činiti? Da zamolim nove vlasnike da me puste da uđem? Pod kojim izgovorom? Nisam čak ni pomislila na to kada sam krenula. Jasno je da mi mozak nije dobro radio otkad sam išla naokolo s mrtvom bebom.

Anđelčica je bila ta koja je smislila rešenje. Nije bilo potrebno da uđemo. Bilo je moguće zaviriti u dvorište preko ogradnog zida, to je bilo jedino što je želela, da vidi dvorište. Zavirile smo unutra zajedno, držala sam je u naručju – zid je bio dosta nizak, mora da je bio loše napravljen. Tamo gde je nekada bio kvadrat zemlje sada se nalazio bazen od plave plastike, ukopan u rupu u tlu. Očigledno su iskopali svu zemlju kako bi napravili rupu i pritom su bacili anđelčicine kosti ko zna gde, zavitlali ih nekuda, bile su izgubljene. Rastužila sam se zbog sirotice i rekla joj da mi je mnogo žao, da ne mogu ništa da uradim; čak sam joj rekla da se kajem što ih nisam ponovo iskopala kada je kuća bila prodana i sahranila ih na nekom mirnom mestu, ili blizu porodice ako bi joj to bilo draže. Kad sam pomislim da sam prosto mogla da ih stavim u neku kutiju ili vazu i odnesem kući! Ponela sam se loše prema njoj i zamolila sam je da mi oprost. Anđelčica je klimnula glavom. Shvatila sam da prihvata izvinjenje. Pitala sam je da li je sada mirna i da li će otići, da li će me ostaviti samu. Rekla mi je da ne. Dobro, odgovorila sam, a kako mi se odgovor nije naročito dopao krenula sam brzim korakom ka stanici 15-ice primoravši je da trčkara za mnom na svojim bosim stopalima koja su, od tolike truleži, dopuštala da se nazru njene male bele kosti.